

Uvodnik: Ob deseti obletnici Listine Evropske unije o temeljnih pravicah*

Pričujoča številka revije *Dignitas* obeležuje deseto obletnico Listine Evropske unije o temeljnih pravicah (v nadaljevanju Listina EU). Pot, ki jo je prehodila Listina od začetne ideje prek oblikovanja njenega besedila s konvencijsko metodo in kasnejše razglasitve 7. decembra 2000, ki ni dobila zadostne podpore za umestitev v pogodbeni temelj delovanja Evropske unije in je zaradi neenotnosti pričakovanj in zmožnosti držav članic ostala »zgolj« sodobni katalog civilnih, političnih, socialnih in ekonomskih pravic in svoboščin s simbolnim pomenom in vlogo politične deklaracije, do uveljavitve Lizbonske pogodbe, ni bila ne kratka, ne lahka, vsekakor tudi ne nepomembna.¹

Mejnik njenega razvoja pomeni uveljavitev Lizbonske pogodbe 1. decembra 2009, ko je Listina EU pridobila enako veljavo kot Pogodba o Evropski uniji in Pogodba o delovanju Evropske unije ter s tem postala del primarnega prava Evropske unije. Uporaba listinskih pravic narekuje razumevanje vpetosti Listine EU v okolje, kjer so že globoko usidrani ustavni in konvencijski koncepti varstva človekovih pravic.

Prav zadnjih deset let Listine EU je tistih, ki si še posebej zaslužijo pozornost, ker odpirajo vrsto vprašanj in nagovarjajo k razmisleku o njeni prihodnji vlogi ter nadgradnji in krepitvi režima za

*Ta številka revije *Dignitas* je v izšla tudi v okviru dveh raziskovalnih projektov Javne agencije za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije z naslovoma *Integralna teorija prihodnosti Evropske unije* in *Holistični pristop k spoštovanju človekovih pravic v gospodarstvu: normativna reforma slovenskega in mednarodnega pravnega reda*.

¹V doktrinarnih delih je ustrezno zabeležena, glej zgolj primeroma Peers, S., Ward, A. (ur.) (2004). *The EU Charter of Fundamental Rights: Politics, Law and Policy*. Oxford: Hart Publishing; Schönlau, J. (2005). *Drafting the EU Charter: Rights, Legitimacy and Process*. Houndmills, Basingstoke, New Hampshire: Palgrave Macmillan; Pérez de Nanclares, J. M. (ur.) (2008). *El Tratado de Lisboa: la salida de la crisis constitucional*. Madrid: Iustel; Di Federico, G. (ur.) (2011). *The EU Charter of Fundamental Rights: From Declaration to Binding Instrument*. Dordrecht: Springer; De Vries, S., *et al.* (2018). *The EU Charter of Fundamental Rights as a Binding Instrument: Five Years Old and Growing*. Oxford: Hart Publishing.

varstvo človekovih pravic in temeljnih svoboščin v današnji Evropski uniji. Zato je razumljivo, da razprave o njeni uporabi v pravnih redih držav članic Evropske unije; o tem, kako jo razlaga in uporablja Sodišče Evropske unije; o že tradicionalnem vprašanju njene konkurrirajočega ali dopolnjujočega razmerja do Konvencije o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin; oziroma o tem, kako različne kataloge človekovih pravic in temeljnih svoboščin povezati v koherentni sistem varstva, ki v ospredje postavlja posameznika in njegovo dostojanstvo, ne pojenjajo.

Desetletje pomeni zadostno obdobje, da se ozremo v prehojeno pot Listine EU in zberemo nekaj ključnih ugotovitev ter pogledamo izzive, ki nam jih ta instrument nudi v prihodnje. Človekovih pravic ni nikoli preveč, njihovo celovito spoštovanje je bolj ideal kot resnično dosegljivo, njihovo uresničevanje je vedno plod sodelovanja več deležnikov, predvsem oblastne narave, in nikoli ni preveč razprav, ki osveščajo in osmislijo varstvo človekovih pravic in temeljnih svoboščin v odgovor na morebitno zniževanje standardov zaradi pretečih se nevarnosti v evropskem okolju ali izven njega.

Prispevki v tej številki revije Dignitas prikažejo kompleksnost Listine EU ter njen pomen in njen vpliv v sodobnem okolju Evropske unije. S to izdajo poskušamo okrepiti razpravo o tem instrumentu tudi v slovenskem prostoru. Za uspešno in učinkovito, predvsem pa informirano uporabo na koncu revije najdete tudi besedilo Listine EU in pojasnila, ki pomagajo pri razlagi njenih določb.

Katarina Vatovec,
gostujoča urednica